

DRUŠTVO ZA VARSTVO OKOLJA BLED

MLINSKA CESTA 3

4260 BLED

URESNIČEVANJE ŠTIRILETNEGA PROJEKTA: VRNIMO ŽIVLJENJE V BLATNICO

Društvo za varstvo okolja Bled je leta 2019 v svoj program med drugim sprejelo štiriletni projekt VRNIMO ŽIVLJENJE V BLATNICO.

Blatnica je potok, ki pretežno teče v občini Radovljica, 686 metrov pa tudi v območju Nature 2000. V letu 2020 so člani za uresničitev štiriletnega programa opravili 380 prostovoljnih delovnih ur. Težišče prizadevanj je bilo odstranjevanje žlezave nedotike ob strugi v skupni dolžini 2350 metrov. Odstranili so tudi 4 kubične metre zavrženih smeti – v glavnem plastike. Pomembno je tudi, da so vzpostavili stalen dokaj enakomeren pretok vode vse do letališča v Lescah. Za vse posege so pridobili soglasja lastnikov zemljišč, pozitivno mnenje za projekt pa je dal tudi Zavod RS za varstvo narave – območna enota Kranj. Za izvedbo nalog so se povezali tudi s Krajevno skupnostjo Lesce, Občino Radovljica in Osnovno šolo F.S. Finžgarja Lesce. Prioritetna naloga v letu 2021 bo poleg nadaljevanja odstranjevanja invazivnih tujerodnih rastlin preprečiti spuščanje kmetijskih odplak v potok.

VEČ O PROJEKTU:

1. GEOGRAFSKA OPREDELITEV

Potok Blatnica izvira pod Tolstim vrhom v Kališčih in kot gorski potok priteče do Krpina. V ravnici severno od begunjske graščine je bila urejena zapornica, s katero je del vode z umetno povezavo preusmerjen v potok Zgoša. Razvod je poškodovan in neurejen, zato se le del vode usmeri zahodno proti Poljčam, kjer nato Blatnica regulirano teče mimo kravje farme na Blatih. Od hlevov do tam, kjer teče pod makadamsko cesto/staro cesarsko/ je območje Natura 2000, zavarovano po direktivi o habitatih.

Pod makadamsko cesto Blatnica teče skozi Studenčice. Na jugu naselja se usmeri proti vzhodu in teče mimo Hraš. Struga je speljana proti letališču in tudi skozi predor pod cesto Lesce-Hlebce. Nekaj vode ponikne pred cesto, del pa na strani, kjer je letališče.

2. VZROKI ZA DEGRADIRANO STANJE BLATNICE

Glavni vzroki za degradacijo Blatnice so neustrezno urejen razvod vode na zahodni strani graščine v Begunjah, kmetijske odplake, nestrokovno poglobljanje – čiščenje brežin trstičnih jarkov, zaraščanje brežin s tujerodnimi invazivnimi rastlinami in odmetavanje smeti.

2.1. REGULACIJA PRETOKA VODE V BLATNICO IN ZGOŠO

Zapornica v odtok proti potoku Zgoša je odstranjena, tako 3/4 vode odteče direktno po ceveh v potok Zgoša. Ostale 1/4 vode pa ni bilo dovolj, da bi potok pritekel do Hraš. Struga Blatnice je pri razvodu večkrat zamašena in posledično, kadar je vode malo Blatnica na tem delu preneha teči. Vse vodne živali nizvodno v obdobju suše tako nimajo pogojev za preživetje. Ko se tok ob deževju vzpostavi, je to mrtev potok.

Poleg uničenja živalskega ekosistema premajhna količina vode povzroča razrast invazivne žlezave nedotike (*Impatiens glandulifera*). Zaradi pomanjkanja vode, se žlezava nedotika močno razraste v delno vlažno strugo in zmanjšuje pretok vode.

2.2. KMETIJSKE ODPLAKE

V prejšnjem stoletju je bilo spuščanje gnojnice v Blatnico zaslediti na več mestih. Videti je, da taka praksa še ni povsem preživela. Leta 2015 je kmet v Poljčah odplake iz hleva spustil neposredno v potok in poginilo je na desetine odraslih rakov koščakov.

Velik problem predstavlja tudi uporaba potoka za čiščenje hlevov, saj odtočna voda, ki se vrne nazaj v potok s seboj prinese velike količine gnojnice, kar povzroča pomore vodnih organizmov.

V letu 2016 je bila v sklopu maturitetne naloge izdelana tudi pet mesečna analiza stanja vode in ugotovljena je bila občasno velika količina amonijaka in nitratnih snovi v vodi (Humerca, 2016).

2.3. NESTROKOVNO POGLABLJANE STRUGE IN ČIŠČENJE BREŽIN

Občasno poglobljanje struge, predvsem na Blatih, je nestrokovno in ni v skladu z Zakonom o divjadi in lovstvu. Ta zakon v prvem odstavku 33. člena določa, da je pri urejanju vodotokov potrebno eno brežino pustiti v prvotni zarasti. Ornitološke raziskave so ugotovile, da gnezdenje ptic v naslednjem letu po pravilnem posegu ne upade za dve tretjini, ampak le za eno (Sovinc, 1995).

2.4. ZARAŠČANJE BREŽIN S TUJERODNIMI INVAZIVNIMI VRSTAMI

Ob strugi potoka Blatnice in njeni neposredni bližini so prisotne naslednje invazivke: žlezava nedotika (*Impatiens glandulifera*), kanadska zlata rozga (*Solidago canadensis*), octovec (*Rhus typhina*), japonski dresnik (*Fallopia japonica*) in enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*).

Odmrlo rastlinje in korenine ovirajo tudi normalen pretok vode.

Večje količine kanadske zlate rozge se razraščajo od Krpina do gasilnega doma v Begunjah. Nekaj sestojev je tudi ob strugi na Blatih ter ob melioracijskih jarkih. V zadnjih letih se kanadska zlata rozga širi tudi iz avtocestnih brežin, tako je bila letos opažena tudi na brežini ceste Lesce-Hlebce. Najbolj primeren način odstranjevanja je puljenje in izkopavanje korenin poleti, preden rastlina zacveti.

Do leta 2016 je ob poniku stala Vovkova hiša, pred katero je raslo drevo octovca. Ko so hišo podrli so požagali tudi drevo, ki pa je nato podivjalo in vzkliko iz vseh okoliških korenin. Do jeseni 2019 je tam raslo nekaj grmov, ki pa so jih jeseni pokosili. Košnja octovca ni primerna, saj bolj ko se ga reže, bolj poganja. Za trajno odstranitev je potreben strojni izkop korenin.

Japonski dresnik se trenutno nahaja na območju, kjer voda iz Poljč priteče na Blate. Največji sestoj se nahaja v jarku ob cesti Poljče-Rodine, od koder se širi naprej po strugi. Sestoji so manjši in bi bili obvladljivi z redno košnjo oziroma izkopom korenin.

Žlezava nedotika je razširjena od Blat, preko Studenčic pa vse do ponika, vmes so le manjši odseki trstičja. Odstranjevanje je najbolj učinkovito pred začetkom cvetenja in pri vsakoletnem puljenju traja štiri leta.

2.5. ODMETAVANJE SMETI

Poleg večjega odlagališča smeti, ki je med Studenčicami in Hrašami le deset metrov od struge, je manjšo količino smeti opaziti ob vsej strugi. Predvsem kemični in plastični odpadki so stalna grožnja za dolgotrajno onesnaženje vode.

Prevladuje predvsem embalaža in predmeti za enkratno uporabo, kot so vrečke, folije, plastenke, plastični kozarci, stiropor in drugo.

Zadnje organizirano odstranjevanje smeti je bilo pred 25 leti, ko so učenci Osnovne šole Lesce v sklopu spomladanske akcije KS Lesce temeljito očistili kanale na Blatih.

3. IZVEDENI IN NAČRTOVANI ŠTIRILETNI UKREPI ZA IZBOLJŠANJE STANJA

3.1. ŽE IZVEDENI UKREPI V LETU 2020

3.1.1. December 2019: Izdelava načrta za 4 letno izvedbo

Po kratkem posvetu sta Rok in Boris sestavila štiriletni načrt z naslovom VRNIMO ŽIVLJENJE V BLATNICO.

3.1.2 23. februar 2020: Akcija pobiranja smeti

Organizator: Boris Kozinc

Udeleženci: 12 prostovoljcev (člani društva, člani ornitološkega krožka Osnovne šole F.S. Finžgarja Lesce).

Trajanje akcije 6 ur, skupno 72 delavnih ur.

Učinek: očistili so 2350 m struge Blatnice in brežin, 500 m izsuševalnih kanalov, skupno nabrali 4 kubične metre smeti, največ je bilo avtomobilskih gum (68) in plastičnih vreč napolnjenih s plastiko za baliranje krme (16). Vzhodno od vasi Studenčice nad potokom Blatnica je bilo očiščeno manjše divje odlagališče, kjer je bilo skupno pobranih 16 vreč plastičnih smeti in približno 30 kg starega železja.

Fotografija: ena skupina udeležencev akcije.

Akcijo je podprla KS Lesce s plačilom kosila za vse udeležence.

O izvedbi akcije je bil tudi kratek zapis v Deželni novici lokalnem časopisu občine Radovljica.

3.1.3. Zbiranje soglasij za odstranjevanje invazivnih tujerodnih rastlin.

Za vsa dela je bilo potrebno zbrati soglasja lastnikov zemljišč. Skupno smo pridobili soglasja 18 lastnikov za 28 parcel. Naknadno smo zbirali še soglasja za postavitve gnezdilnic ob strugo Blatnice zaradi vložitve projekta na Občino Radovljica.

3.1.4. 23. maj 2020: Akcija odstranjevanja invazivne nedotike ob potoku Blatnica (ročno puljenje)

Organizator: Boris Kozinc

Udeleženci: 15 prostovoljcev, 4 člani društva, taborniki in člani ornitološkega krožka Osnovne šole Lesce.

Odstranjevanje je potekalo zgolj z ročnim puljenjem na odseku skupne dolžine 900 metrov.

Skupno opravljenih ur $15 \times 6 = 90$ ur. KS Lesce je ponovno zagotovila kosilo za vse udeležence.

Kasneje se je izkazalo, da je s puljenjem ali košenjem bolje začeti kasneje, ko nedotika že prične cveteti.

Dijaki v akciji puljenja nedotike.

3.1.5. Sestanek pri županu Občine Radovljica g. Globočniku za pomoč pri uresničevanju projekta

Sestanka sta se udeležila Rok in Boris.

Župan je podprl naša prizadevanja in obljubil tudi finančno pomoč.

3.1.6. Ogled celotne struge s predstavnicami Zavoda RS za varstvo narave – območna enota Kranj.

Poleg treh predstavnic iz zavoda sta bila s strani društva prisotna Rok in Boris.

Ogledali smo si tok Blatnice v Krpinu, razvod pri bolnici v Begunjah, mokrišče na Blatih in ponikališče pred Letališčem.

Ogled je trajal 3 ure.

3.1.6 4. junij 2020: Vlaganje mresta zelene žabe

Glede na pozitivno mnenje Zavoda RS za varstvo narave smo vložili žabji mrest na 4 lokacijah.

Mrest zelene žabe – vlaganje v potok.

Sodelovali: Rok, Boris, Zarja, Jonatan in Jerica Kapus.

3.1.7. 5. junij 2020: Košnja žlezave nedotike ŽN

Udeleženci:

Boris, Rok, dijak na PU Bor Klančar, dijak na PU Žan Vuletič, dijakinja PU Katja Kumerdej.

Ročna košnja optimalen način odstranjevanja za večje površine.

3.1.8 Sestanek z direktorico Kmetijske zadruga Sava

Sestanka sta se udeležila Boris in predsednik Miha Žvan.

Dogovorili smo se za sodelovanje, pridobili pa smo tudi soglasje za vse aktivnosti na njihovih zemljiščih. Zadruga Sava je lastnica večine parcel ob Blatnici in kravje farne v Poljčah.

3.1.9 Ureditev razvoda vode v Begunjah za potoka Zgoša in Blatnica za zagotovitev stalnega pretoka

Akcijo sta izvedla Rok in Boris. Odstranila sta manjši jez iz kamenja in skal na Blatnici, ter odvečni pesek in korenine, ki so ovirale pretok.

Fotografija: Zagotovljen pretok v smeri Blatnice.

3.1.10 Julij 2020, avgust 2020: košnja nedotike

Izkazalo se je, da je to najbolj pomembno obdobje za odstranjevanje žlezave nedotike. V teh mesecih vzkljuje še najmanj polovica semen. Rast je zelo intenzivna in hitro začne cveteti. Če so rastline pokošene previsoko, te ponovno poženejo. Vsak predel struge je potrebno kositi najmanj trikrat. Delo smo razširili vse do farne v Poljčah, v kanalih ob cesarski cesti in vse do letališča v Lescah. Skupna dolžina očiščevanja je 2350 metrov. Najbolj učinkovito se je izkazalo košenje, v gostejši zarasti pa z rezilom na koncu palice.

Izvedba del: Rok, Boris /v tem obdobju ni bilo več dijakov iz Naklega na PU/.

Fotografija: Optimalno orodje za odstranjevanje invazivk med gostejšo zarastjo.

3.2. Avgust 2020: Prijava na občinski razpis »Projekt za moj kraj«

Boris pripravi projekt: IZDELAVA IN NAMESTITEV GNEZDILNIC ZA PTICE IN NETOPIRNIC TER ROČNO ODSTRANJEVANJE INVAZIVNIH TUJERODNIH RASTLIN OB POTOKU BLATNICA.

Udeležba na informativnem sestanku v KS Lesce, priprava in prijava projekta.

3.2. Od 9. do 13.11.2020: Zbiranje glasov za projekt

Sodelovali so: Rok, Aljaž Mulej in Boris. Skupno smo zbrali 145 listkov za glasovanje, za projekt pa je glasovalo kar 289 občanov iz Krajevne skupnosti Lesce. Zasedli smo drugo mesto in tako bo projekt financiran iz občinskih sredstev že v letu 2021.

3.3. Vzporedno izvedene aktivnosti

3.3.1. Popis gnezd močvirske trstnice

Med odstranjevanjem tujerodnih rastlin smo mimogrede popisali tudi gnezda močvirske trstnice. Dva gnezda sta bila ugotovljena naknadno po končani gnezditvi.

Skupno smo evidentirali kar 8 aktivnih gnezd.

3.3.2. Popis invazivnih tujerodnih rastlin

Popis je izvedel Rok Humerca. Med popisom so bile neposredno v in ob strugi potoka opažene naslednje invazivne rastline:

Žlezava nedotika (*Impatiens glandulifera*) – gosti sestoji od Blat pa do ponikališča v Lescah. Pojavlja se tudi ob in v kanalih ob Cesarski cesti. Neprehoden sestoj v dolžini cca. 100 m tudi na vrhu terase nad Blatnico, točno za Jernejčevem sadovnjakom med Studenčicami in Hrašami. Avgusta sta bila opažena dva primerka tudi pri Begunjah – nujen monitoring od Krpina do Blat. Rešitev: odstranjevanje.

Kanadska zlata rozga (*Solidago canadensis*) – Večji sestoj prisoten nasproti Šebatove kmetije v Smokuču od koder se širi ob potok Blatnico. Prav tako so posamezni manjši sestoji prisotni ob odtočnem kanalu ob Cesarski cesti (vzhodno od ceste Hraše – Rodine). Rešitev: puljenje

Navadna amorfa (*Amorpha fruticosa*) – dva starejša primerka prisotna ob odtočnem kanalu ob Cesarski cesti (vzhodno od ceste Hraše – Rodine), en starejši primerek ob Blatnici v Hrašah (s koreninam se razširja vse naokoli), en starejši primerek v strugi ob cesti Lesce – Hraše in en starejši primerek ob strugi med Hrašam in Studenčicam. Potrebno je čim prej ukrepanje, saj se v zadnjih letih pojavljajo tudi mladi primerki, ki niso bili namenoma zasajeni iz strani čebelarjev. Je še obvladljivo. Rešitev: Boom efekt

Japonski dresnik (*Fallopia japonica*) – Prisotne vsaj štiri kolonije na zahodni strani vasi Poljče. Tri kolonije se nahajajo neposredno ob potoku Blatnica nasproti kmetije na Blatih. Eden pa je prisoten ob cesti Poljče – Rodine. Potrebno je čim prej ukrepanje, saj so se kolonije v

zadnjih dveh letih podvojile. Rešitev: Boom efekt + povilinil – nujno potreben čimprejšnji dogovor z Zadrugo

Octovec (*Rhus typhina*) – prisoten pri ponikališču v Lescah. Kolonija se vsako leto potroji. Prvotno je tu ob hiši stalo staro drevo octovca. V letu 2015 je bila hiša podrta, drevo pa požagan. Iz korenin je pognalo na stotine mladih rastlin. Potrebno je čim prej ukrepanje. Rešitev: Boom efekt.

Črnoplodni mrkač (*Bidens frondosa*) – v celotni strugi opaženih le nekaj primerkov v strugi med Studenčicami in Hrašami ter pred ponikališčem (Iskrova struga). Rešitev: puljenje.

Japonski hmelj (*Humulus japonicus*) – prisoten v kanalih ob Cesarski cesti. Potrebno preučiti potencialne rešitve.

Drobnocvetna nedotika (*Impatiens parviflora*) – v manjših sestojih prisotna v okolici vasi Studenčice in ob strugi proti Hrašam.

Indijski jagodnjak (*Duchesnea indica*) – Manjši sestoji prisotni ob strugi pri Hrašah (čebelarstvo Kozinc) in ob strugi pri Mihovem boštu.

3.3.3. Evidentiranje kmetijskih odplak

Rok je popisal kmetijske odplake na Studenčicah.

Za primerjavo smo vzeli tudi vzorec vode, kadar je čista in kadar je voda onesnažene.

Fotografija: vzorca vode.

3.4. Dodatna dela v spodnjem toku Blatnice

20. Avgust 2020: Odstranjevanje indijskega jagodnjaka (*Duchesnea indica*) ob strugi Blatnice pri Mihovem boštu /Rok/.

15.maj. 20. Urejanje brežine pred ponikališčem (Iskrova struga) in odstranitev vej vrbe, ki so motile pretok vode, poglobljanje struge, sanacija poplave, sajenje rogoza. /Rok, Boris/.

Priloga: Biološka in kemična analiza potoka Blatnica, R. Humerca

- Zemljevid popisa invazivnih rastlin ob Blatnici

- <https://www.ljubljana.si/assets/Uploads/invazivne-rastline-v-ljubljani-final-fpo2.pdf>

(*Austropotamobius torrentium*).

4. NAČRTOVANI UKREPI V OBDOBJU 2021 DO 2024

4.1. V tem triletnem obdobju bomo vsako leto ponovili odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst rastlin in pobiranje smeti.

4.2. V letu 2021 nameravamo poglobiti presihajočo mlako na desni strani ceste Lesce-Hlebce.

Globlja voda v mlaki bi onemogočala rast invazivnih tujerodnih vrst na tem področju. Istočasno bi odstranili tudi invazivne grmovne vrste s koreninami vred. Izvedba del je odvisna od pridobitve soglasij lastnikov zemljišč: Ministrstva za okolje in prostor in Občine Radovljica.

Po odstranitvi tujerodnih rastlin bomo brežino mlake zasadili z avtohtono vegetacijo, kot je trstičje, rogoz, saš in druge. Mlaka bi zagotovila kakovosten habitat za ogrožene živali, kot so ptice, kačji pastirji, žabe, vodni organizmi in drugo.

Poleg dragocenega življenjskega prostora in blagodejnega elementa v krajini, bi mlaka koristila tudi v učne namene, saj bi jo bližnja osnovna šola in vrtec lahko koristila za učilnico na prostem.

4.3. Ozaveščanje javnosti

Ozaveščanje javnosti bo naša stalna naloga. S prispevki v medijih in neposrednimi stiki bomo pričeli z ozaveščanjem javnosti o pomenu Blatnice in vode nasploh za življenje na Zemlji.

Ljudem je potrebno predstaviti celotno problematiko potoka. Izpostaviti je potrebno pomembnost vegetacije ob in v potoku. Košenje brežin potoka je dopustno šele sredi avgusta, ko je zaključeno gnezdenje močvirskih trstnic.

Plastični in drugi gospodinjski odpadki uničujejo izgled krajine, škodujejo ugledu krajanov in turističnemu razvoju na podeželju.

Koordinatorja projekta:

Rok Humerca

Boris Kozinc

Predsednik društva:

Miha Žvan

